

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВИКОРИСТАННЯ ТА ОХОРОНИ РОСЛИННОГО СВІТУ

1. Рослинний світ як об'єкт правового регулювання: поняття та класифікація

Рослинний світ – сукупність усіх видів рослин, а також грибів та утворених ними угруповань на певній території (ст. 3 Закону України «Про рослинний світ» від 9 квітня 1999 р.). До рослинного світу слід відносити лише дикорослі рослини. Що стосується суспільних відносин, які виникають у сфері охорони, використання та відтворення рослин і багаторічних насаджень сільськогосподарського призначення, то відповідно до ч. 2 ст. 1 Закону України «Про рослинний світ», вони регулюються законами України «Про карантин рослин» в редакції від 3 квітня 2003 р., «Про пестициди та агрохімікати» від 2 березня 1995 р., «Про захист рослин» від 14 жовтня 1998 р. тощо.

Об'єктами рослинного світу є різноманітна сукупність усіх видів дикорослих та інших несільськогосподарського призначення судинних рослин біологічного походження, мохоподібних, водоростей, лишайників, а також грибів і їх угруповань. Безпосередніми об'єктами рослинного світу, що використовуються або можуть бути використані населенням для потреб є природні рослинні ресурси – об'єкти рослинного світу, що використовуються або можуть бути використані населенням, для потреб виробництва та інших потреб.

Природні рослинні ресурси за своєю екологічною, господарською, науковою, оздоровчою, рекреаційною цінністю та іншими ознаками поділяються на природні рослинні ресурси загальнодержавного та місцевого значення. До природних ресурсів загальнодержавного значення віднесено: 1) об'єкти рослинного світу у межах: а) внутрішніх морських вод і територіального моря, континентального шельфу та виключної (морської) економічної зони України; б) поверхневих вод (озер, водосховищ, річок, каналів), що розташо-

вані і використовуються на території більш ніж однієї області, а також їх приток усіх порядків; в) природних та біосферних заповідників, національних природних парків, а також заказників, пам'яток природи, ботанічних садів, дендрологічних парків, зоологічних парків, парків – пам'яток садово-паркового мистецтва загальнодержавного значення; 2) лісові ресурси державного значення; 3) рідкісні і такі, що перебувають під загрозою зникнення, судинні рослини, мохоподібні, водорості, лишайники, а також гриби, види яких занесені до Червоної книги України; 4) рідкісні і такі, що перебувають під загрозою зникнення, та типові природні рослинні угруповання, занесені до Зеленої книги України. Крім того, до природних рослинних ресурсів загальнодержавного значення законодавством України можуть бути віднесені й інші об'єкти рослинного світу. До природних рослинних ресурсів місцевого значення відносяться дикорослі та інші несільськогосподарського призначення судинні рослини, мохоподібні, водорості, лишайники, а також гриби, які не віднесені законодавством України до природних рослинних ресурсів загальнодержавного значення.

2. Види використання природних рослинних ресурсів та їх правове забезпечення

Відповідно до Закону України «Про рослинний світ» використання природних рослинних ресурсів здійснюється в порядку загального або спеціального використання.

У порядку загального використання природних рослинних ресурсів громадяни можуть збирати лікарську і технічну сировину, квіти, ягоди, плоди, гриби та інші харчові продукти для задоволення власних потреб, а також використовувати ці ресурси в рекреаційних, оздоровчих, культурно-освітніх та виховних цілях (ст. 9 Закону України «Про рослинний світ»). Здійснюється без отримання дозволу громадянами, для задоволення власних, господарсько-побутових потреб, є безоплатним. Збирання у порядку загального використання дикорослих рослин, віднесених до переліку наркотиковмісних рослин, їх плодів, насіння, післяжнивних залишків, відходів сировини тощо забороняється. Торгівля лікарськими і декоративними видами рослин та їх частинами

(корені, стеблі, плоди тощо), зібраними в порядку загального використання природних рослинних ресурсів, забороняється. Загальне використання природних рослинних ресурсів у разі їх виснаження, різкого зменшення популяції та ценотичної різноманітності тощо може бути обмежене місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування, а також центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони навколишнього природного середовища, іншими уповноваженими центральними органами виконавчої влади відповідно до їх компетенції. Крім того, загальне використання природних рослинних ресурсів здійснюється громадянами з додержанням правил, що затверджуються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища.

До спеціального використання природних рослинних ресурсів віднесено ст. 10 Закону України «Про рослинний світ» таке: збирання лікарських рослин; заготівля деревини під час рубок головного користування; заготівля живиці; заготівля кори, лубу, деревної зелені, деревних соків тощо; збирання квітів, ягід, плодів, горіхів, насіння, грибів, лісової підстилки, очерету тощо; заготівля сіна; випасання худоби. Спеціальне використання здійснюється із отриманням спеціального дозволу юридичними та фізичними особами для задоволення виробничих та наукових потреб, а також з метою отримання прибутку від реалізації цих ресурсів або продуктів їх переробки. Порядок отримання дозволу регламентується чинним законодавством. Використання природних рослинних ресурсів, які знаходяться на земельних ділянках, що зазнали радіоактивного забруднення, здійснюється в порядку, встановленому Законом України «Про правовий режим території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи», Законом України «Про рослинний світ» та іншими нормативно-правовими актами.

3. Правова охорона рослинного світу: поняття та основні заходи

Охорона рослинного світу передбачає здійснення комплексу заходів, спрямованих на збереження просторової, видової, популяційної

та ценотичної різноманітності і цілісності об'єктів рослинного світу, охорону умов їх місцезростання, збереження від знищення, пошкодження, захист від шкідників і хвороб, а також невиснажливе використання. Охорона рослинного світу здійснюється центральними та місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, власниками та користувачами (в тому числі орендарями) земельних ділянок, на яких знаходяться об'єкти рослинного світу, а також користувачами природних рослинних ресурсів.

Охорона рослинного світу забезпечується:

1) встановленням правил і норм охорони, використання та відтворення об'єктів рослинного світу;

2) заборонаю та обмеженням використання природних рослинних ресурсів у разі необхідності;

3) проведенням екологічної експертизи та інших заходів з метою запобігання загибелі об'єктів рослинного світу в результаті господарської діяльності;

4) захистом земель, зайнятих об'єктами рослинного світу, від ерозії, селей, підтоплення, затоплення, заболочення, засолення, висушення, ущільнення, засмічення, забруднення промисловими і побутовими відходами і стоками, хімічними й радіоактивними речовинами та від іншого несприятливого впливу;

5) створенням та оголошенням територій та об'єктів природно-заповідного фонду;

6) організацією наукових досліджень, спрямованих на забезпечення здійснення заходів щодо охорони та відтворення об'єктів рослинного світу;

7) розвитком системи інформування про об'єкти рослинного світу та вихованням у громадян дбайливого ставлення до них;

8) створенням системи державного обліку та здійсненням державного контролю за охороною, використанням та відтворенням рослинного світу;

9) занесенням рідкісних і таких, що перебувають під загрозою зникнення, видів рослин до Червоної книги України, та рідкісних і таких, що перебувають під загрозою зникнення, та типових природних рослинних угруповань – до Зеленої книги України;

10) встановленням юридичної відповідальності за порушення порядку охорони та використання природних рослинних ресурсів;

11) здійсненням інших заходів і встановленням законодавством інших вимог щодо охорони рослинного світу.

4. Зелена книга України: поняття та правове значення

Зелена книга України – це офіційний державний документ, в якому зведено відомості про сучасний стан рідкісних, таких, що перебувають під загрозою зникнення, та типових природних рослинних угруповань, які підлягають охороні (постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про Зелену книгу України» від 29 серпня 2002 р.). Зелена книга є основою для розроблення охоронних заходів щодо збереження, відтворення та використання занесених до неї природних рослинних угруповань. Охорона цих угруповань спрямовується на збереження їх ценотичної структури, популяцій рідкісних видів рослин та умов місцезростання. Ведення Зеленої книги покладається на Мінприроди і фінансується за рахунок державного бюджету.

Охорона природних рослинних угруповань, занесених до Зеленої книги, забезпечується шляхом: установлення їх особливого правового статусу, врахування вимог щодо охорони цих угруповань під час розроблення нормативно-правових актів; створення на місцевостях, де існують угруповання, біосферних заповідників, інших територій та об'єктів природно-заповідного фонду, в тому числі транскордонних; врахування спеціальних вимог щодо їх збереження під час розміщення продуктивних сил, вирішення питань відведення земельних ділянок, розроблення проектної та проектно-планувальної документації, проведення екологічної експертизи тощо; проведення постійного спостереження (моніторингу) за їх станом та необхідних наукових досліджень; запровадження особливих видів режиму збереження; проведення відповідної еколого-просвітницької роботи та інформування громадськості про їх стан; установлення адміністративної, цивільної та кримінальної відповідальності за знищення чи пошкодження угруповань та їх місць зростання; приєднання України до відповідних природоохоронних конвенцій, укладення міжнародних угод у цій сфері.

Пропозиції щодо занесення до Зеленої книги чи вилучення з неї рослинних угруповань можуть подаватися науково-дослідними установами, державними та громадськими організаціями, окремими вченими, фахівцями, що займаються охороною та використанням природних рослинних ресурсів, разом із відповідним науковим обґрунтуванням із зазначенням відомостей про ботаніко-географічне та історичне значення, рідкісність, кількість місць зростання та їх площу, рівень стабільності екологічних умов та інших показників, що свідчать про необхідність вжиття заходів для охорони певних угруповань.

5. Правова охорона зелених насаджень у межах населених пунктів

Зелені насадження – деревна, чагарникова, квіткова та трав'яна рослинність природного і штучного походження на визначеній території населеного пункту (наказ Мінбуду України «Про затвердження Правил утримання зелених насаджень у населених пунктах України» від 10 квітня 2006 р.). Охороні та відновленню підлягають усі зелені насадження в межах населених пунктів під час проведення будь-якої діяльності, крім зелених насаджень, які висаджені або вирости самосівом в охоронних зонах повітряних і кабельних ліній, трансформаторних підстанцій, розподільних пунктів і пристроїв. Відповідальними за збереження зелених насаджень і належний догляд за ними є: на об'єктах благоустрою державної чи комунальної власності – балансоутримувачі цих об'єктів; на територіях установ, підприємств, організацій та прилеглих територіях – установи, організації, підприємства; на територіях земельних ділянках, які відведені під будівництво, – забудовники чи власники цих територій; на безхазяйних територіях, пустирях – місцеві органи самоврядування; на приватних садибах і прилеглих ділянках – їх власники або користувачі.

За функціональним призначенням зелені насадження поділяються на три групи. До першої групи віднесено зелені насадження загально-го користування – зелені насадження, які розташовані на території загальноміських і районних парків, спеціалізованих парків, парків культури та відпочинку; на територіях зоопарків та ботанічних садів,

міських садів і садів житлових районів, міжквартальних або при групі житлових будинків; скверів, бульварів, насаджень на схилах, набережних, лісопарків, лугопарків, гідропарків і інших, які мають вільний доступ для відпочинку. Такі насадження виконують рекреаційні функції і призначені для відпочинку населення з вільним доступом.

Другу групу утворюють зелені насадження обмеженого користування – насадження на територіях громадських і житлових будинків, шкіл, дитячих установ, вищих та середніх спеціальних навчальних закладів, профтехучилищ, закладів охорони здоров'я, промислових підприємств і складських зон, санаторіїв, культурно-освітніх і спортивно-оздоровчих установ та ін.

Зелені насадження спеціального призначення віднесено до третьої групи. До них належать насадження транспортних магістралей і вулиць; на ділянках санітарно-захисних зон довкола промислових підприємств; виставок, кладовищ і крематоріїв, ліній електропередач високої напруги; лісомеліоративні, водоохоронні, вітрозахисні, протиерозійні, насадження розсадників, квітникарських господарств, пришляхові насадження в межах населених пунктів.

6. Юридична відповідальність за порушення законодавства про рослинний світ

Юридична відповідальність за порушення законодавства про рослинний світ – це примусове (каральне) забезпечення правовими засобами виконання спеціальних вимог законодавства про рослинний світ або застосування до винних осіб компенсаційних заходів. Під порушенням законодавства про рослинний світ слід розуміти протиправну дію або бездіяльність, яка завдає шкоди об'єктам рослинного світу чи не спричиняє такої шкоди, але спрямована проти встановленого порядку використання об'єктів рослинного світу і передбачає юридичну відповідальність винної в цьому особи. Види порушень законодавства про рослинний світ передбачені Законом України «Про рослинний світ».

Порушення законодавства про рослинний світ тягне за собою дисциплінарну, адміністративну, цивільно-правову або кримінальну відповідальність згідно із законодавством України. Адміністративна відповідальність за порушення законодавства про рослинний світ перед-

бачена у 29-ти статтях КУпАП, які можна поділити на три групи. Перша група – адміністративні проступки, які безпосередньо посягають на рослинний світ, тобто основним об'єктом посягання є охорона, використання або відтворення рослинного світу (статті 70, 77¹, 83¹, 85¹, 88, 88¹, 90, 91² КУпАП). Друга група – посягання на окремі природні рослинні ресурси, їх основним об'єктом посягання є охорона, використання або відтворення окремих природних рослинних ресурсів (статті 64–69 КУпАП). Третя група – адміністративні проступки проти довкілля, основним об'єктом яких хоча не є охорона, використання або відтворення окремих природних рослинних ресурсів, проте їм може бути заподіяна шкода внаслідок порушення екологічних норм (статті 52, 53, 59, 59¹, 63, 71–74, 77, 91, 91¹, 91² КУпАП).

Кримінальну відповідальність за злочини проти рослинного світу передбачено у розд. VIII «Злочини проти довкілля» (статті 236–254) та розд. XX «Злочини проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку» (ст. 441) КК України. Їх умовно можна поділити також на три групи. До першої відносяться злочини, основним об'єктом яких в тій чи іншій мірі є охорона, використання або відтворення рослинних ресурсів (статті 245–247, 252, 441 КК України). Другу групу утворюють злочини, які посягають на екологічну безпеку, внаслідок чого може бути заподіяна шкода рослинному світу (статті 236–238, 253 КК України). А третя група – злочини, які посягають на охорону і використання інших природних ресурсів, що тісно пов'язані з природними рослинними ресурсами, внаслідок чого може бути завдана шкода останнім (статті 239, 242–244 КК України).

Майнова (цивільно-правова) відповідальність за порушення законодавства про рослинний світ полягає в обов'язку особи компенсувати шкоду, завдану довкіллю в цілому та об'єктам рослинного світу внаслідок неправомірної поведінки. Розмір шкоди, завданої довкіллю, у сфері охорони рослинного світу визначається за допомогою затверджених такс. Такса встановлюється завчасно до спричинення шкоди з урахуванням різних характеристик природних рослинних ресурсів.

Дисциплінарна відповідальність за правопорушення у сфері охорони та використання рослинного світу настає за невиконання або неналежне виконання трудових обов'язків працівника, яке призвело до завдання шкоди рослинному світу (гл. X «Трудова дисципліна» КЗпП України, статті 147–151).

ЕКОЛОГІЧНЕ ПРАВО

в запитаннях та відповідях

Навчальний посібник

НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЯРОСЛАВА МУДРОГО

ЕКОЛОГІЧНЕ ПРАВО В ЗАПИТАННЯХ ТА ВІДПОВІДЯХ

Навчальний посібник

За редакцією професора *А. П. Гетьмана*

Харків
«Право»
2017

УДК 349.6(075)

ББК 67.307я7

Е45

Авторський колектив:

розділ 1 питання 1–5 – доц. *Г. В. Анісімова*, питання 6–7 – доц. *А. К. Соколова*; розділ 2 – доц. *Т. В. Єрмоласва*; розділ 3 – проф. *А. П. Гетьман*; розділ 4 – доц. *Г. В. Анісімова*; розділ 5 – доц. *С. В. Разметаєв*; розділ 6 – доц. *М. К. Черкашина*; розділ 7 – доц. *В. Л. Бредіхіна*; розділ 8 – доц. *В. В. Шеховцов*; розділ 9 – доц. *О. В. Донець*; розділ 10 – доц. *А. К. Соколова*; розділ 11 – доц. *С. В. Разметаєв*; розділ 12 – проф. *А. П. Гетьман*; розділ 13 – проф. *А. П. Гетьман*; розділ 14 – доц. *В. С. Шахов*, доц. *В. В. Шеховцов*; розділ 15 – доц. *Г. В. Анісімова*; розділ 16 – доц. *М. К. Черкашина*; розділ 17 – доц. *Г. В. Анісімова*; розділ 18 – канд. юрид. наук *Е. Є. Туліна*; розділ 19 – доц. *О. М. Ткаченко*; розділ 20 – доц. *О. М. Ткаченко*; розділ 21 – канд. юрид. наук *Є. П. Сустанов*, канд. юрид. наук *Є. М. Котиця*

Екологічне право в запитаннях та відповідях : навч. посіб. /
Е45 А. П. Гетьман, Г. В. Анісімова, В. Л. Бредіхіна та ін. ; за ред. А. П. Гетьмана. – Харків : Право, 2017. – 208 с.

ISBN 978-966-937-200-0

Підручник підготовлений колективом викладачів кафедри екологічного права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого на основі сучасного чинного екологічного законодавства і відповідно до оновленої програми курсу екологічного права. Його основу становлять Загальна й Особлива частини, при викладенні матеріалу використані нові методичні підходи, основні теоретичні положення екологічного права відображені з урахуванням наукових досягнень у зазначеній сфері.

Для студентів, аспірантів і викладачів юридичних вузів і факультетів, науковців, громадських організацій, а також працівників правничих установ.

УДК 349.6(075)

ББК 67.307я7

ISBN 978-966-937-200-0

© Гетьман А. П., Анісімова Г. В., Бредіхіна В. Л. та ін., 2017

© Видавництво «Право», 2017

ЗМІСТ

ЗАГАЛЬНА ЧАСТИНА

Розділ 1

ПРЕДМЕТ, МЕТОД, СИСТЕМА ТА ПРИНЦИПИ ЕКОЛОГІЧНОГО ПРАВА

1. Предмет екологічного права.....	10
2. Види екологічних правовідносин	11
3. Поняття та види об'єктів екологічного права.....	12
4. Поняття екологічного права	14
5. Принципи екологічного права.....	15
6. Метод правового регулювання екологічних відносин.....	17
7. Система екологічного права: як галузь права; навчальна дисципліна; наука.....	18

Розділ 2

ДЖЕРЕЛА ЕКОЛОГІЧНОГО ПРАВА

1. Загальна характеристика джерел екологічного права.....	21
2. Конституційні засади регулювання екологічних суспільних відносин.....	23
3. Закони як джерела екологічного права.....	25
4. Міжнародні договори як джерела екологічного права	26

Розділ 3

ПРАВОВІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯМ ТА ОХОРОНОЮ ДОВКІЛЛЯ (ЕКОЛОГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ)

1. Поняття управління у сфері природокористування та охорони довкілля	28
2. Функції управління у сфері природокористування та охорони довкілля	29
3. Органи управління загальної компетенції у сфері природокористування та охорони довкілля	30
4. Органи управління спеціальної компетенції у сфері природокористування та охорони довкілля	32
5. Правове забезпечення обліку природних ресурсів	37

6. Правове регулювання екологічного контролю, його поняття та види.....	38
7. Правове регулювання екологічного моніторингу, його поняття та види.....	39
8. Правове регулювання екологічної експертизи, його поняття та види.....	41
9. Правові основи екологічної стандартизації та нормування, поняття та об'єкти.....	42

Розділ 4

ЕКОЛОГІЧНІ ПРАВА ТА ОБОВ'ЯЗКИ ГРОМАДЯН

1. Загальна характеристика екологічних прав громадян: поняття та класифікації.....	45
2. Право громадян на безпечне для життя і здоров'я довкілля.....	47
3. Право громадян на відшкодування шкоди.....	49
4. Право громадян на одержання екологічної інформації.....	50
5. Екологічні обов'язки громадян: їх юридична природа та класифікації.....	52
6. Гарантії реалізації екологічних прав громадян.....	55
7. Особливості правової охорони, форми та способи захисту екологічних прав громадян.....	57

Розділ 5

ПРАВО ВЛАСНОСТІ НА ПРИРОДНІ РЕСУРСИ ТА КОМПЛЕКСИ

1. Поняття, зміст та особливості права власності на природні ресурси та комплекси.....	59
2. Право власності Українського народу на природні ресурси та комплекси.....	60
3. Право приватної власності на природні ресурси та комплекси: об'єкти, суб'єкти, підстави виникнення та припинення.....	61
4. Право комунальної власності на природні ресурси та комплекси: об'єкти, суб'єкти, підстави виникнення та припинення.....	63
5. Право державної власності на природні ресурси та комплекси: об'єкти, суб'єкти, підстави виникнення та припинення.....	64
6. Охорона права власності на природні ресурси та комплекси, юридична відповідальність за його порушення.....	66

Розділ 6

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ПРАВА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ

1. Право природокористування. Його поняття та види 68
2. Особливості загального природокористування.
Його правове забезпечення 71
3. Особливості спеціального природокористування.
Його правове забезпечення 72
4. Правові засади використання природних ресурсів
на умовах оренди..... 74
5. Підстави виникнення та припинення права природокористування.... 75

Розділ 7

ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЕКОНОМІЧНОГО МЕХАНІЗМУ ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ ТА ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА

1. Економіко-правовий механізм природокористування та охорони
довкілля: поняття та складові 78
2. Основні засади фінансового забезпечення охорони навколишнього
природного середовища..... 79
3. Плата за спеціальне використання природних ресурсів:
види та особливості справляння 81
4. Екологічний податок: сутність, суб'єкти та об'єкти оподаткування 83

Розділ 8

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОГО ЗАКОНОДАВСТВА

1. Поняття та підстави юридичної відповідальності
за екологічні правопорушення 86
2. Особливості цивільної відповідальності за порушення
екологічного законодавства..... 88

ОСОБЛИВА ЧАСТИНА

Розділ 9

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВИКОРИСТАННЯ ТА ОХОРОНИ ЗЕМЕЛЬ

1. Земля як об'єкт еколого-правових відносин..... 90

2.	Загальна характеристика права землекористування	91
3.	Особливості правової охорони земель	92
4.	Зміст правової охорони земель	94
5.	Юридична відповідальність за порушення земельного законодавства.....	95

Розділ 10

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВИКОРИСТАННЯ ТА ОХОРОНИ ВОД

1.	Види права водокористування	97
2.	Підстави та порядок виникнення права спеціального водокористування.....	99
3.	Права та обов'язки користувачів водних об'єктів.....	101
4.	Підстави та порядок припинення права спеціального водокористування	103
5.	Правовий режим оренди водних об'єктів.....	104
6.	Правовий режим прибережних захисних смуг	106
7.	Правовий режим водоохоронних зон	108
8.	Правова охорона вод	109
9.	Юридична відповідальність за порушення водного законодавства.....	111

Розділ 11

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВИКОРИСТАННЯ ТА ОХОРОНИ НАДР

1.	Види права користування надрами: загальна характеристика.....	114
2.	Право надрокористування: об'єкти та суб'єкти	115
3.	Правове регулювання геологічного вивчення надр	116
4.	Правове регулювання видобування корисних копалин.....	117
5.	Правове регулювання використання надр в цілях, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин	118
6.	Особливості правовідносин щодо користування надрами на умовах угод про розподіл продукції	119
7.	Юридична відповідальність за порушення законодавства про надра.....	120

Розділ 12

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВИКОРИСТАННЯ ТА ОХОРОНИ РОСЛИННОГО СВІТУ

1.	Рослинний світ як об'єкт правового регулювання: поняття та класифікація.....	122
----	--	-----

2. Види використання природних рослинних ресурсів та їх правове забезпечення	123
3. Правова охорона рослинного світу: поняття та основні заходи	124
4. Зелена книга України: поняття та правове значення	126
5. Правова охорона зелених насаджень у межах населених пунктів	127
6. Юридична відповідальність за порушення законодавства про рослинний світ	128

Розділ 13

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВИКОРИСТАННЯ ТА ОХОРОНИ ЛІСІВ

1. Право лісокористування: поняття та види	130
2. Використання лісових ресурсів та їх правове забезпечення.....	132
3. Правова характеристика лісового сервітуту	133
4. Правове регулювання заготівлі деревини	134
5. Правове регулювання заготівлі другорядних лісових матеріалів.....	136
6. Правове регулювання здійснення побічних лісових користувань.....	138
7. Правове регулювання використання корисних властивостей лісів	140
8. Правові заходи по відтворенню лісів	142
9. Правові заходи щодо охорони та захисту лісів	143
10. Юридична відповідальність за порушення лісового законодавства....	144

Розділ 14

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВИКОРИСТАННЯ ТА ОХОРОНИ ТВАРИННОГО СВІТУ

1. Право користування тваринним світом: поняття та види	147
2. Мисливство та полювання: поняття та правове забезпечення.....	149
3. Правове регулювання рибальства та ведення рибного господарства	150
4. Правове регулювання добування (придбання) диких тварин з метою їх утримання і розведення у напіввільних умовах чи в неволі.....	151
5. Юридична відповідальність за порушення законодавства про тваринний світ	153
6. Червона книга України: поняття, об'єкти та правове значення.....	155
7. Юридична відповідальність за порушення законодавства про Червону книгу України.....	157

Розділ 15

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ НАСЕЛЕННЯ ТА ТЕРИТОРІЙ

1. Правове регулювання екологічної безпеки: поняття, об'єкти, суб'єкти та види 158
2. Правове забезпечення вимог екологічної безпеки 161
3. Особливості юридичної відповідальності за правопорушення в галузі забезпечення екологічної безпеки 163
4. Надзвичайні екологічні ситуації, їх юридична природа та класифікації 166
5. Поняття зони надзвичайної екологічної ситуації, юридичні підстави та порядок їх оголошення 168
6. Правовий режим зони надзвичайної екологічної ситуації 169

Розділ 16

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПОВОДЖЕННЯ З ВІДХОДАМИ

1. Відходи як об'єкт еколого-правового регулювання 172
2. Класифікація відходів 172
3. Поняття поводження з відходами 175
4. Визначення поняття «безхазяйні відходи» у законодавстві України, їх виявлення та облік 177
5. Міжнародно-правові стандарти транскордонного перевезення небезпечних відходів 178

Розділ 17

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ОХОРОНИ АТМОСФЕРНОГО ПОВІТРЯ

1. Атмосферне повітря як об'єкт правової охорони. 179
2. Правові заходи щодо охорони атмосферного повітря 180
3. Особливості юридичної відповідальності за порушення законодавства в галузі охорони атмосферного повітря 182

Розділ 18

ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФОРМУВАННЯ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ МЕРЕЖІ УКРАЇНИ

1. Правові засади формування екологічної мережі 186

2. Поняття, об'єкти та структурні елементи екологічної мережі 187
3. Порядок включення до переліків територій та об'єктів екологічної мережі: правове забезпечення..... 188

Розділ 19

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ І ОХОРОНИ ОБ'ЄКТІВ ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНОГО ФОНДУ

1. Природно-заповідний фонд: класифікація територій та об'єктів, правовий режим..... 191
2. Правовий режим природних та біосферних заповідників 192
3. Правовий режим національних природних парків 194
4. Правовий режим ботанічних садів та дендрологічних парків..... 195
5. Правовий режим зоологічних парків 196

Розділ 20

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВИКОРИСТАННЯ ТА ОХОРОНИ КУРОРТНИХ, ЛІКУВАЛЬНО-ОЗДОРОВЧИХ І РЕКРЕАЦІЙНИХ ЗОН

1. Особливості правової охорони курортних та лікувально-оздоровчих територій 197
2. Правовий режим рекреаційних територій 199

Розділ 21

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВА ОХОРОНА НАВКОЛИШНЬОГО ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА

1. Міжнародно-правова охорона навколишнього природного середовища..... 202
2. Основні джерела міжнародно-правової охорони природних об'єктів..... 204